

History of Psychiatry & Psychology History of Iran Psychiatry Hospital

CrossMark

Mohammad Ghadiri¹, Maryam Rasoulian^{2*}

1. Psychiatrist, Associate Professor, Research Center for Addiction and Risky Behaviors (ReCARB), Iranian Psychiatry Hospital, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
2. Psychiatrist, Associate Professor, Mental Health Research Center, Iran Psychiatry Hospital, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Ghadiri M, Rasoulian M. [History of Iran Psychiatry Hospital (Persian)]. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2017; 23(1):118-125. <https://doi.org/10.18869/nirp.ijpcp.23.1.118>

<https://doi.org/10.18869/nirp.ijpcp.23.1.118>

Received: 31 Jan. 2017

Accepted: 23 Feb. 2017

Key words:

Iran Psychiatry Hospital, Navvab Safavi Mental Hospital, Iran University of Medical Sciences

ABSTRACT

Navab Safavi Mental Hospital was established in 1981 while it suffered from considerable shortages in therapeutic and welfare infrastructures, as well as in professional human resources. After foundation of Iran University of Medical Sciences in 1986 the hospital was involved in training nurses, medical students, and psychiatric residents. In 2001, by request of Navab Safavi's family the name was changed to Iran Psychiatric Hospital and Now, after 35 years, the hospital has 160 beds in 6 wards, including men, women, neurotic (Mehr), emergency, substance and alcohol wards, and extensive facilities like community psychiatry, cognitive-behavioral and analytical psychotherapies, neurocognitive lab, and substance use disorder clinic. The increasing growth of Iran Psychiatric Hospital in more than 3 decades has been in line with qualitative and quantitative development of Iran University of Medical Sciences.

* **Corresponding Author:**

Maryam Rasoulian, MD

Address: Mental Health Research Center, Iran Psychiatry Hospital, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Tel: +98 (21) 44503395

E-mail: rasoulian.m@gmail.com

تاریخچه مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی ایران

محمد قدیری^۱، *مریم رسولیان^۲

۱- روانپزشک، دانشیار، مرکز تحقیقات اعتیاد و رفتارهای پرخطر، بیمارستان روانپزشکی ایران، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ایران.
 ۲- روانپزشک، دانشیار، مرکز تحقیقات بهداشت روان، بیمارستان روانپزشکی ایران، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۲ بهمن ۱۳۹۵
 تاریخ پذیرش: ۰۵ اسفند ۱۳۹۵

کلیدواژه‌ها:

بیمارستان روانپزشکی ایران،
 بیمارستان روانپزشکی
 نواب صفوی، دانشگاه علوم
 پزشکی ایران

مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی ایران (شهیدنواب صفوی) در سال ۱۳۶۰ با امکانات محدود درمانی و رفاهی و نیروی انسانی و با نام مرکز روانپزشکی نواب صفوی شروع به کار کرد. در سال ۱۳۶۵ پس از تأسیس دانشگاه علوم پزشکی ایران، این مرکز با عنوان مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی، وظیفه آموزش دانشجویان پزشکی و پیراپزشکی و دستیاران روانپزشکی را به عهده گرفت. در حال حاضر و پس از گذشت سی و پنج سال، این مرکز آموزشی درمانی با ظرفیت ۱۶۰ تخت و با امکانات آموزشی درمانی گسترده‌ای مانند روانپزشکی جامعه‌نگر، روان‌درمانی شناختی-رفتاری، روان‌درمانی تحلیلی، آزمایشگاه عصب‌شناختی، درمانگاه سوء مصرف الکل و مواد و بخش بستری الکل و اعتیاد در حال خدمت‌رسانی به مردم است. روند روبه‌رشد مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی ایران در بیش از سه دهه از توسعه کمی و کیفی دانشگاه علوم پزشکی ایران جدا نبوده است. تا زمان نگارش این مقاله، چهار تن از بنیان‌گذاران این مرکز یعنی دکتر سید ضیاء حسینی، دکتر حسن حسن‌زاده، دکتر بیوک بارز و دکتر اصغر الهی دار فانی را وداع گفته‌اند.

مقدمه

در سال ۱۳۵۲ هم‌زمان با برگزاری بازی‌های آسیایی در تهران، ساختمان فعلی بیمارستان روانپزشکی ایران به عنوان محلی برای اسکان دانشجویان و مهمانان ورزشکار طراحی و ساخته شد. بر اساس سوابق موجود، در آن زمان این ساختمان با نام «کانون دانشجویان» در اختیار نخست‌وزیر وقت قرار گرفت و پس از انقلاب به سازمان منطقه‌ای بهداشتی استان تهران واگذار شد. در سال ۱۳۵۹ بخشی از بیمارستان روانپزشکی رازی (بخش ابوریحان شامل بخش زنان و مردان) به یکی از خانه‌های مصادره‌ای (خانه خیامی) در انتهای خیابان سرلشگر فلاحی (زعفرانیه) انتقال یافت که با مدیریت بیمارستان روانپزشکی رازی اداره می‌شد. بیمارستان روانپزشکی ایران از سال ۱۳۶۰ با نام مرکز روانپزشکی نواب صفوی شروع به کار کرد. در سال ۱۳۶۰ به دلیل نامناسب بودن فضای فیزیکی و مشکلات اداری، این مرکز تازه تأسیس منحل شد و بخش مردان آن به بیمارستان نواب صفوی و بخش زنان مجدداً به بیمارستان رازی منتقل شد.

هم‌زمان با آغاز جنگ تحمیلی، تأسیس مرکز اختصاصی برای بیماران دچار اختلال استرس پس از ضربه (موج انفجار) ضرورت یافت و با توجه به این نیاز و سیاست‌های کلان که مجروحان در مرکز جداگانه‌ای بستری شوند، مرکز نواب صفوی به طور

اختصاصی به درمان بیماران روانپزشکی ناشی از جنگ اختصاص یافت. تا قبل از واگذاری آموزش پزشکی به وزارت بهداشت، مرکز روانپزشکی نواب صفوی با مدیریت بیمارستان روانپزشکی رازی اداره می‌شد. در سال ۱۳۶۵ به دنبال تأسیس دانشگاه علوم پزشکی ایران، این مرکز به عنوان مرکز آموزشی درمانی به این دانشگاه واگذار شد.

شروع به کار مرکز

در ابتدا مجموع کارکنان درمانی و غیردرمانی این مرکز بیست و دو نفر بود که از بیمارستان‌های رازی، اخوان، فیروزگر و مفید به این مرکز منتقل شدند. این مرکز در آن زمان، امکانات اولیه مانند جاده آسفالت، برق، آب و تلفن نداشت، به طوری که آب مصرفی مرکز با تانکر تأمین می‌شد. لوازم اداری اولیه برای راه‌اندازی از جمله میز، صندلی، تخت بیماران و لوازم التحریر کارکنان از لوازم اسقاطی و دورریز بیمارستان‌های دیگر به این مرکز فرستاده می‌شد.

در سال‌های اولیه به علت نبود امکانات بهداشتی، وضعیت ظاهری و بهداشتی بیماران نامطلوب و بیماری‌های عفونی و پوستی در بین بیماران شایع بود. به دلیل نبود حمام اختصاصی برای استحمام بیماران در بیمارستان، بیماران برای استحمام به حمام‌های عمومی در تهرانسر و یا بیمارستان رازی فرستاده

* نویسنده مسئول:

دکتر مریم رسولیان

نشانی: تهران، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، مرکز تحقیقات بهداشت روان.

تلفن: ۴۴۵۰۳۳۹۵ (۲۱) ۹۸+

پست الکترونیکی: rasoulia.n.m@gmail.com

بیماران در عصر و شب بودند. در آغاز فعالیت این مرکز، همکاران روانشناس و مددکار اجتماعی حضور نداشتند. یکی از پیشگامان روانشناس مرکز، دکتر بهروز بیرشک بود که در این مرکز کارش را آغاز کرد. به مرور زمان تعداد کارکنان در حوزه درمان‌های غیردرمانی افزایش قابل قبولی داشت و بیمارستان توانست کاردرمانگر و مددکار را به تیم درمانی خود اضافه کند. با انتقال خانم طاهره نجمایی و خانم ایمان خانی (مددکار) از بیمارستان رازی به مرکز روانپزشکی نواب در عمل، واحد مددکاری بیمارستان فعالیت خود را شروع کرد.

با آغاز جنگ تحمیلی در سال ۱۳۵۹ تعداد مجروحان جنگی که علاقم روانی داشتند افزایش یافت. نیاز به مرکز درمانی مستقل برای این گروه از مجروحان جنگ و موقعیت جغرافیایی و نوپابودن مرکز نواب صفوی سبب شد این مرکز به درمان بیماران روانپزشکی ناشی از جنگ اختصاص یابد. نبود واحد مدارک پزشکی به شکل امروزی باعث شد اطلاعاتی از جمله تعداد بیماران و ثبت داده‌ها در دست نباشد. شواهد نشان می‌دهد صدها بیمار روانپزشکی از جبهه‌های جنگ به بیمارستان آورده و بستری شدند. به عبارت دیگر، فعالیت‌های بیمارستان با درمان بیماران مجروح جنگی آغاز شده است که در نوع خود منحصر به فرد است.

از نکات جالب و آموزنده در آن زمان، راندهای مرحوم دکتر بارز بود که با وجود درمانی بودن مرکز، ویزیت بیماران با حضور همه اعضای تیم درمانی شامل روانپزشک، پرستار، روانشناس و مددکار انجام می‌شد و بیماران همه روزه ویزیت می‌شدند و اعضای تیم درمانی، همگی در طرح‌ریزی درمان بیماران مشارکت فعال داشتند.

مهار فیزیکی بیماران بدون دستور روانپزشک و با صلاحدید هر یک از اعضای تیم درمان از جمله پرستار یا بهیار صورت می‌گرفت. از بدو تأسیس بیمارستان یک دستگاه الکتروشوک از مرکز روانپزشکی رازی به مرکز روانپزشکی نواب منتقل شد که در درمان بیماران به کار می‌رفت. تا قبل از شروع به کار متخصص بیهوشی، به منظور مدیریت بیهوشی برای بیمارانی که در لیست الکتروشوک بودند، مرحوم دکتر حسن حسن‌زاده (روانپزشک) شخصاً بیماران را بیهوش می‌کرد و تحت درمان با الکتروشوک قرار می‌داد. ایشان تمامی بیماران را در زمان بستری و یا قبل از دریافت بیهوشی معاینه فیزیکی کامل می‌کرد. به دلیل دسترسی نداشتن به متخصص داخلی و بیهوشی، ایشان در عمل سه نقش تخصصی متفاوت را عهده‌دار بودند.

اگرچه خانواده‌ها بیماران را برای درمان به مرکز می‌آوردند، ولی معمولاً برای ترخیص بیماران مراجعه نمی‌کردند و ماندگاری بیماران به مدت طولانی در بیمارستان امری رایج بود. در نهایت بیماران با آمبولانس بیمارستان به منزل برگردانده می‌شدند. بر اساس گزارش پرستاران شاغل در آن دوران، خانواده برای ملاقات بیماران به بیمارستان نمی‌آمدند و به‌ندرت بیمار مهر و توجه

می‌شدند. در اواسط دهه ۶۰ حمام بیمارستان راهاندازی شد. در سال‌های اولیه شروع به کار بیمارستان، امکانات شست‌وشوی لباس و ملحفه بیماران محدود بود و به‌ناچار از رختشوی خانه‌های خارج از بیمارستان و یا بیمارستان‌های دیگر استفاده می‌شد.

در آغاز به کار بیمارستان، تعداد کارکنان اعم از پرستاران، بهیاران، کمک‌بھیاران و کارکنان غیردرمانی ۲۲ نفر بود. در آن زمان بخش‌های بیمارستان نگهبان نداشتند و با ابتکار یکی از پرستاران علاقمند (فاطمه نیکوخلیق) ابداعاتی برای کنترل بیماران و جلوگیری از خشونت در بخش‌ها صورت گرفت؛ به عنوان نمونه، یکی از ابتکارات، قانون مصرف سیگار بود. بدین صورت که برای بیماران روزی سه بار وقت سیگار مشخص شده بود و هر بیمار به طور جداگانه سهمیه سیگار داشت. با توجه به نبود کاردرمانی، پرستاران در بخش‌ها فعالیت‌های کاردرمانی بیماران را انجام می‌دادند.

در آن زمان مرکز برای جلوگیری از فرار بیماران امکانات حفاظتی نداشت. به همین دلیل بیماران زیادی از این مرکز فرار می‌کردند. پس از فرار بیمار، برای بازگرداندن او به بیمارستان، آمبولانس بیمارستان به همراه کارکنان به منزل بیمار فرستاده می‌شد. درمانگاه بیمارستان در سال ۱۳۶۵ راهاندازی شد و بیماران با مراجعه به درمانگاه، به صورت سرپایی درمان می‌شدند.

دکتر سید ضیاء حسینی، اولین رئیس مرکز (۱۳۶۰ تا ۱۳۶۷)

اولین رئیس بیمارستان دکتر سید ضیاء حسینی، روانپزشک بود. اولین مدیر مرکز آقای کاتب و اولین مترون خانم حمیدیا بوده‌اند. این سه نفر مسئولیت اداره بیمارستان را در شرایط بسیار سخت پذیرفتند و با امکانات ناچیز بیمارستان را اداره می‌کردند. ریاست دکتر سید ضیاء حسینی تا سال ۱۳۶۵ ادامه داشت و ایشان در مدت ریاست خود اقداماتی برای بهبود وضعیت موجود انجام دادند که در ادامه مختصری از اقدامات ایشان شرح خواهد شد.

احداث حمام داخل بخش‌ها، ساخت آشپزخانه و سالن غذاخوری، احداث کاردرمانی، فعال‌سازی واحد مددکاری، به‌کارگیری سوپروایزر آموزشی و احداث بخش زنان از جمله فعالیت‌هایی بود که با وجود محدودیت‌های مالی و نیروی انسانی صورت گرفت. شروع به کار بیمارستان با یک بخش بستری (بخش مردان) بود و به‌مرور و بر اساس نیاز، بخش زنان نیز به آن اضافه شد.

در سال‌های اولیه راهاندازی بیمارستان، روانپزشکانی مانند دکتر اصغر الهی، دکتر بیوک بارز، دکتر حسن حسن‌زاده، دکتر سید ضیاء حسینی، دکتر سرمدی، دکتر میرمحمدولی مجد تیموری و دکتر سید احمد واعظی از بیمارستان روانپزشکی رازی به بیمارستان شهید نواب صفوی منتقل شدند. به دلیل آموزشی نبودن بیمارستان و نبود دانشجو و دستیار روانپزشکی، روانپزشکان موظف به قبول کشیک شب برای رسیدگی به درمان

اجرای طرح مدیکیت (فلوفنازین دکانونیت)^۱ نیز در این زمان آغاز شد. بر اساس شواهد موجود، از ملاک‌های ورود به این طرح مصرف‌نکردن دارو توسط بیمار و تشخیص بیماری شدید روانپزشکی با بستری مکرر بوده است. بیمارانی که وارد این طرح می‌شدند در منزل خود طبق نظر روانپزشک به مدت دو هفته، یک بار یا بیشتر مدیکیت دریافت می‌کردند. معمولاً یکی از بهیاران از طرف بیمارستان به منزل بیمار می‌رفت و مدیکیت را تزریق می‌کرد.

در آن زمان و بعد از ریاست دکتر الهی، اولین معاون آموزشی مرکز، دکتر مریم رسولیان، فعالیت‌های خود را با مسئولیت جدید آغاز کرد. ایشان از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۰ معاونت آموزشی مرکز را بر عهده داشت.

با توجه به تاریخچه ذکر شده، یکی از مشکلات آن دوران، آشنایی کارکنان بیمارستان با بیماران روانپزشکی و نشانه‌های بیماری آنان بود. این ناآشنا گاهی منجر به رفتارهای نامناسب با بیمار می‌شد. نگرش منفی و رفتارهای خشن و انتقام‌جویانه نسبت به بیمار بین کارکنان غیردرمانی و گاهی نیز درمانی امری رایج بود. به همین دلایل معاون آموزشی مرکز آموزش کارکنان را در دستور کار قرار داد و با کمک خانم نیکوخلایق و خانم صنعتی به منظور ارتقای دانش و اصلاح نگرش کارکنان بیمارستان نسبت به افراد مبتلا به بیماری‌های روانپزشکی برای بهیاران، کمک‌بهیاران، کارکنان خدماتی و نگرهبانی کلاس‌های آموزشی برگزار شد.

پذیرش دانشجویان پزشکی و کاردرمانی و دستیاران روانپزشکی از سال ۱۳۶۸ شروع شد. نبود ساختار مناسب آموزشی و امکانات رفاهی برای آموزش از مهم‌ترین مشکلات بیمارستان در بدو شروع آموزش بود که با تلاش‌های معاونت آموزشی وقت، به‌مرور شکل و محتوای آموزشی درمانی به خود گرفت. فعال شدن مجدد کاردرمانی مرکز همراه با نگاهی نو به منظور بازتوانی بیمار از دیگر فعالیت‌های این دوران بود.

در دوران ریاست دکتر اصغر الهی، واحد دندان‌پزشکی بیمارستان تأسیس شد. اولین دندان‌پزشک مرکز، خانم دکتر هلن ساسانیان بود که تا زمان نگارش این تاریخچه فعالیت ایشان ادامه دارد.

یکی از اقدامات توسعه‌ای دیگر در این دوران، راه‌اندازی بخش دوم مردان به دلیل نیاز کشور به تخت‌های بیشتر برای بستری بیمار مرد بود. دکتر الهی ریاست بخش تازه تأسیس را با ظرفیت سی تخت بر عهده گرفت. از دیگر اقدامات توسعه‌ای در ظرفیت بخش‌ها و به منظور ضرورت تفکیک بیماران اورژانسی از بیمار غیراورژانسی، راه‌اندازی بخش اورژانس در سال ۱۳۷۳ به ریاست دکتر میرفرهاد قلعه‌بندی بود.

کافی از جانب خانواده دریافت می‌کرد. بر اساس گزارش‌های شفاهی موجود، خانواده‌ها هنگام ملاقات بیمار، گل، خوراکی و یا سیگار مصرفی بیمار را همراه نداشتند. برخی بیمارانی سرپرست نداشتند و یا آدرس مشخصی از محل سکونت خانواده خود نداشتند. بدین ترتیب گروهی از بیمار ماه‌ها در بیمارستان بودند و در آنجا زندگی می‌کردند. این بیمار در مدت حضور در بیمارستان در انجام برخی از امور بخش و یا بیمارستان زیر نظر سرپرستار از جمله نظافت، غذا دادن به بیمار بدحال، انجام کارهای بخش به کارکنان بیمارستان کمک می‌کردند و به نوعی کادر خدماتی غیررسمی بیمارستان محسوب می‌شدند.

راه‌اندازی بخش زنان در زمان دکتر سید ضیاء حسینی انجام گرفت. ریاست بخش زنان به مرحوم دکتر حسن حسن‌زاده واگذار شد. عزت صنعتی اولین سرپرستار بخش زنان بود. دکتر سید ضیاء حسینی، اولین رئیس بیمارستان روانپزشکی ایران، در سال ۱۳۶۹ بعد از سال‌ها خدمت به علت بیماری پارکینسون، از دنیا رفتند.

بیمارستان در سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۵ بخش اورژانس، آزمایشگاه، داروخانه، درمانگاه، دندان‌پزشکی و خیاط‌خانه نداشت. در آن سال‌ها واحد کاردرمانی و مددکاری نیز با نیروی انسانی کم و امکانات اندک فعالیت داشت. در این متن، درباره تنگناهای موجود در سال‌های اولیه تأسیس بیمارستان صحبت شده و محدودیت‌های رفاهی و درمانی به طور خلاصه مرور شده است. این مشکلات یک‌باره رفع نشد، بلکه به‌مرور زمان کم‌رنگ شد.

در سال ۱۳۶۵ هم‌زمان با تأسیس دانشگاه علوم پزشکی ایران، مرکز روانپزشکی نواب صفوی با عنوان جدید «مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی نواب صفوی» به عنوان یک مرکز آموزشی درمانی زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی ایران قرار گرفت و با این تحول، اهداف جدید آموزشی برای بیمارستان تعیین شد. از سال ۱۳۶۷ به دلیل شدت بیماری پارکینسون دکتر سید ضیاء حسینی، دکتر اصغر الهی ریاست بیمارستان را عهده‌دار شد.

دکتر اصغر الهی (۱۳۶۷ تا ۱۳۷۴)

به دنبال شروع به کار دکتر اصغر الهی و بر اساس رسالت جدیدی که بر عهده بیمارستان گذاشته شده بود، فعالیت‌های توسعه‌ای در حوزه آموزشی و زیرساخت‌های بیمارستان آغاز شد. تأسیس بخش اورژانس، کودک و نوجوان، آزمایشگاه و داروخانه، گسترش کاردرمانی، بازسازی درمانگاه، راه‌اندازی واحد دندان‌پزشکی، توسعه واحد روانشناسی و مددکاری و تأسیس خیاط‌خانه بیمارستان از جمله فعالیت‌های توسعه‌ای بودند. امکاناتی که امروزه از بدیهیات یک بیمارستان به شمار می‌رود، در دهه اول راه‌اندازی بیمارستان وجود نداشت و با همت مسئولان مرکز به‌مرور به خدمات بیمارستان اضافه شد.

1. Modecate (Fluphenazine)

شهیدنواب صفوی منتقل شد. هم‌زمان با تعطیلی بیمارستان شهیداسماعیلی، بخش روانپزشکی بیمارستان حضرت رسول با هفده تخت راه‌اندازی شد. در این دوران کارکنان بیمارستان شهیداسماعیلی به مرکز شهیدنواب صفوی و بخش روانپزشکی بیمارستان رسول اکرم منتقل شدند. دکتر سید کاظم ملکوتی به مدت ۶ ماه (۱۳۷۹ تا ۱۳۸۰) به عنوان سرپرست بیمارستان روانپزشکی نواب صفوی منصوب شدند.

دکتر محمد قدیری وصفی (۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳)

از سال ۱۳۸۰ دکتر محمد قدیری ریاست بیمارستان را بر عهده گرفت. ریاست دکتر قدیری با تعطیلی بیمارستان و درمانگاه شهیداسماعیلی هم‌زمان شده بود که مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی شناخته‌شده‌ای در سطح کشور بود. تمام کارکنان این بیمارستان به همراه پرونده‌های بیماران به بیمارستان شهید نواب صفوی منتقل شد که تعداد آن حدود ۷۰ هزار پرونده بستری و سرپایی بود. با انتقال پرونده‌ها، بسیاری از بیماران به دلیل دوری مسیر و قرار گرفتن بیمارستان در خارج از شهر برای پیگیری درمانی هرگز به بیمارستان نواب صفوی مراجعه نکردند. با این جابه‌جایی بیش از صد نفر از کارکنان بیمارستان شهیداسماعیلی به کارکنان بیمارستان شهید نواب صفوی اضافه شدند. ادغام دو مرکز در یکدیگر معضلات بسیاری را برای اداره بیمارستان و بیماران ایجاد کرد.

در سال ۱۳۸۲ با تصویب مسئولان دانشگاه علوم پزشکی ایران نام بیمارستان از «مرکز روانپزشکی شهیدنواب صفوی» به «مرکز روانپزشکی ایران» تغییر یافت.

در سال ۱۳۸۳ بخش روانپزشکی کودک و نوجوان که عمر آن به یک دهه می‌رسید و به همت دکتر اصغر الهی راه‌اندازی شده بود تعطیل و پس از چندین ماه وقفه در بیمارستان کودکان علی اصغر بازگشایی شد. به باور تعدادی از اعضای گروه روانپزشکی، تعطیلی بخش روانپزشکی کودکان، یکی از رویدادهای تأسف‌بار در تاریخچه بیمارستان روانپزشکی ایران محسوب می‌شود. به دنبال تعطیلی این بخش، بخش سوم مردان جایگزین آن شد و از سال ۱۳۸۸ به ریاست دکتر علیرضا کافیان تفتی شروع به کار کرد. با همکاری دکتر زهرا یدالهی و دکتر مهدیه وزیریان بخشی از درمان بیماران بستری و نیز بخش قابل توجهی از معاینه مراجعان سرپایی در درمانگاه، بر عهده همکاران شاغل در بخش سوم مردان قرار گرفت.

در سال ۱۳۸۰ پس از انتقال دکتر مریم رسولیان به بیمارستان رسول اکرم، دکتر منصور صالحی معاونت آموزشی بیمارستان را بر عهده گرفت. دکتر بدری دانش‌آموز از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۹ و دکتر منصور صالحی از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ و دکتر حمیدرضا احمدخانی‌ها از سال ۱۳۹۳ تاکنون عهده‌دار معاونت آموزشی بیمارستان شدند.

در سال ۱۳۷۲ بخش کودکان بیمارستان با مشاوره و راهنمایی خانم دکتر هما دارابی و آقای دکتر محمدولی سهامی و با همکاری دکتر میرمحمدولی مجد و دکتر بهروز جلیلی و به ریاست دکتر مهرداد محمدیان راه‌اندازی شد. بدین ترتیب علاوه بر توسعه خدمات درمانی به بیماران نیازمند، در حوزه آموزش روانپزشکی نیز قدم مهمی برداشته شد.

دکتر اصغر الهی با وجود بیماری تا سال ۱۳۸۵ به عنوان عضو هیئت علمی در بیمارستان فعالیت آموزشی داشت و در سال ۱۳۹۱ کالبد خاکی را وانهاد.

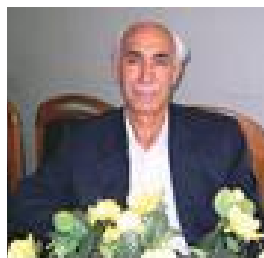
دکتر مرتضی قدسی (۱۳۷۴ تا ۱۳۷۸)

دکتر مرتضی قدسی در سال ۱۳۷۴ به ریاست بیمارستان منصوب شد. ریاست ایشان تا سال ۱۳۷۸ ادامه داشت. این تغییر در اداره بیمارستان هم‌زمان با تشدید بیماری دکتر اصغر الهی انجام شد. دکتر مرتضی قدسی زمانی رئیس شد که بیمارستان در تنگنا مالی قرار داشت، با این حال بازسازی تمام بخش‌ها (دو بخش مردان و یک بخش زنان) در این زمان انجام شد و وضعیت رفاهی بیماران و کارکنان بهبود قابل ملاحظه‌ای یافت. اگرچه بخش اورژانس در سال‌های قبل راه‌اندازی شده بود، در این زمان بخش اورژانس بازسازی شد و توسعه یافت.

از آنجا که آب مصرفی بیمارستان بهداشتی نبود، در خصوص آب مصرفی بیمارستان اقدامات اساسی صورت گرفت و آب شرب بیمارستان بهداشتی شد. در این دوران کماکان آقای دکتر مهرداد محمدیان ریاست بخش کودکان را بر عهده داشت. با کمک‌های خانم فاطمه نیکوخلیق (سرپرستار) در جذب کمک‌های مردمی و خیرین، بخش کودکان توسعه کمی و کیفی قابل ملاحظه‌ای یافت. نصب دوربین مداربسته و تجهیز اتاق ایزوله و راه‌اندازی واحد کاردرمانی داخل بخش کودکان اقداماتی بود که با جذب کمک‌های خیرین انجام شد. یکی از اقدامات ابتکاری و جالب در این بخش، راه‌اندازی کلاس درس ساختارمند با هدف آموزش درس‌های دوره دبستان برای کودکان بستری و به منظور جلوگیری از افت تحصیلی کودکان بود که با کمک پرستاران در نقش آموزگار انجام می‌شد. در این دوران واحد روانپزشکی جامعه‌نگر با سرپرستی آقای دکتر سید مهدی حسن‌زاده راه‌اندازی شد.

دکتر علی وحدانی، دکتر سید کاظم ملکوتی (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۰)

دکتر علی وحدانی به مدت یک سال (۱۳۷۸ تا ۱۳۷۹) ریاست بیمارستان را بر عهده داشتند. انتصاب ایشان با توقف فعالیت بیمارستان روانپزشکی شهیداسماعیلی (در محل فعلی برج میلاد) هم‌زمان بود. اگرچه درمانگاه بیمارستان روانپزشکی شهیداسماعیلی واقع در میدان انقلاب تا سال ۱۳۸۰ به فعالیت خود ادامه داد، پس از تعطیلی بیمارستان روانپزشکی شهیداسماعیلی تمام پرونده‌های بستری بیماران به بیمارستان

دکتر مرتضی قدسی
(۱۳۶۸ تا ۱۳۷۴)

دکتر اصغر الهی
(۱۳۶۷ تا ۱۳۷۴)

دکتر سید ضیاء حسینی
اولین رئیس مرکز (۱۳۶۰ تا ۱۳۶۷)

دکتر محمد قدیری
(۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳)

دکتر سید کاظم ملکوتی
(۱۳۷۸ تا ۱۳۸۰)

مجله روان پزشکی و روان شناسی بالین ایران

تصویر ۱. رؤسای مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی ایران (از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۳)

بانک ژنتیک، با دانشگاه‌های هاروارد و بوستون همکاری مشترک پژوهشی صورت گرفت که تا زمان نگارش این متن این همکاری ادامه داشته و نتیجه آن انجام تعداد قابل توجهی پژوهش و انتشار مقاله در این حوزه بوده است.

اورژانس بیمارستان

بر اساس راهنمای استانداردسازی وزارت بهداشت و درمان، توسعه و استانداردسازی اورژانس بیمارستان در دستور کار قرار گرفت. در سال ۱۳۸۹ اورژانس جدید بیمارستان افتتاح شد و با ظرفیت آموزش دستگیری به عنوان یکی از دوره‌های چرخشی آموزشی ارتقا یافت.

واحد روانپزشکی جامعه‌نگر

بیمارستان با همکاری کمیته روانپزشکی جامعه‌نگر گروه روانپزشکی، مرکز خدمات روانپزشکی جامعه‌نگر را با هدف ارائه خدمات درمانی غیردارویی به بیماران و خدمات آموزشی به دستیاران روانپزشکی راه‌اندازی کرد. چنانچه پیش‌تر اشاره شد پیش از آن دکتر اصغر الهی و پس از آن دکتر کاظم ملکوتی (در بیمارستان شهیداسماعیلی) به عنوان طرح مدیکیته همراه با آموزش خانواده بیماران این طرح را راه‌اندازی کردند. در سال ۱۳۸۸ با تأسیس این مرکز، خدمات آموزشی درمانی آن با آموزش بیماران و خانواده‌های آن‌ها، پیگیری تلفنی و معاینه بیماران در منزل شروع شد. اجرای برنامه بازگشت به اجتماع برای بیماران و برگزاری جلسه‌های آموزش

هم‌زمان با تدوین کوریکولوم آموزش دستگیری روانپزشکی، برای ایجاد زیرساخت‌های لازم برای اجرای کوریکولوم اقدامات متعددی انجام شد. توسعه خدمات آموزشی و درمانی و پژوهشی به منظور ارائه خدمات بهتر به کارآموزان و کارورزان و دستیاران صورت گرفت که شرح اجمالی آن ارائه می‌شود.

درمانگاه جدید

از آنجا که درمانگاه بیمارستان بافتی فرسوده و فضایی محدود داشت و امکانات درمانی و رفاهی برای بیماران و درمانگران نداشت، در سال ۱۳۸۶ درمانگاه جدید با ساختار مناسب راه‌اندازی شد. درمانگاه جدید بیمارستان طوری طراحی شده که تمام خدمات سرپایی، پذیرش، صندوق، تریکس و نیز خدمات نوارنگاری (نوار مغز و قلب)، رادیولوژی و آزمایشگاه را در خود جای داده است. درمانگاه جدید کمک زیادی به رفاه و تکریم ارباب‌رجوع کرده است و از سرگردانی بیماران و خانواده‌های آنان در محوطه بزرگ بیمارستان جلوگیری می‌کند.

بانک ژنتیک

در سال ۱۳۸۸ بانک ژنتیک به منظور انجام مطالعات ژنتیک و اپی‌ژنتیک در بیماران روانپزشکی راه‌اندازی شد. این مهم به دنبال تصمیم کمیته ژنتیک گروه روانپزشکی صورت گرفت و دکتر حمید مصطفوی عبدالملکی، دکتر شبنم نوحه‌سرا و دکتر محمد قدیری در تشکیل بانک ژنتیک همکاری داشتند. به دنبال تشکیل

معاونت پژوهشی

با حضور اعضای هیئت علمی علاقه‌مند و مسلط به آمار و روش تحقیق در مرکز روانپزشکی ایران، در سال ۱۳۹۳ واحد پژوهش فعالیت مجدد خود را آغاز کرد. پیش از آن در دهه هفتاد، دکتر میرمحمودلی مجد به عنوان مسئول دفتر پژوهش مرکز منصوب شد و در دهه هشتاد این مسئولیت به عهده دکتر امیر شعبانی بود.

اعتباربخشی

در سال ۱۳۹۳ استقرار اعتباربخشی هدف بیمارستان قرار گرفت و از آنجایی که مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی ایران ارائه خدمات روانپزشکی در محورهای درمانی و آموزشی و پژوهشی را به گیرندگان این خدمات برعهده دارد، این مهم به دنبال برگزاری سمینار اعتباربخشی توسط دانشگاه علوم پزشکی ایران و در راستای استاندارد و بهینه‌سازی سیستم اعتباربخشی به صورت یکپارچه در تمام واحدها آغاز شد تا براساس استانداردها و چک‌لیست‌های مربوطه، نواقص واحدها مشخص و رفع شود. مدیر پرستاری خانم زهرا طالب‌نیا به عنوان سرپرست تیم اعتباربخشی منصوب شد و همراه با کارشناسان دفتر بهبود کیفیت، این فرایند آغاز شد. از جمله اقدامات این فرایند، بررسی برنامه استراتژیک بیمارستان و بازنگری آن در اسفند ۱۳۹۲ و ابلاغ به واحدها، تدوین چک‌لیست‌ها، تدوین فرم برنامه عملیاتی، آموزش نحوه تدوین برنامه عملیاتی به کارشناسان دفتر بهبود کیفیت توسط سرپرست واحد و برگزاری کلاس‌های بهبود کیفیت برای تمام واحدها به صورت فراگیر به منظور فرهنگ‌سازی و آموزش و یکپارچه‌سازی بود.

مستندات این متن که در بهمن ۱۳۹۵ تدوین شده محدود بود و بیشتر از اطلاعات شفاهی و محفوظات همکاران شاغل در سال‌های اولیه راه‌اندازی بیمارستان استفاده شد. به همین دلیل کاستی‌هایی را دربر دارد. امید است خوانندگانی که اطلاعات مستند و دقیقی در اختیار دارند نگارندگان را در تکمیل این تاریخچه یاری کنند.

بدین‌وسیله از خانم فاطمه نیکواخلاق، خانم عزت صنعتی و آقای مهدی بهرامی که در تدوین این تاریخچه کمک شایانی کردند تشکر و قدردانی می‌کنیم.

گروهی برای خانواده بیماران از جمله خدماتی بود که در زمان راه‌اندازی به بیماران و خانواده‌های آنان ارائه شد. پیگیری تلفنی بیمارانی که بستری مکرر داشته‌اند نیز در این مرکز صورت می‌گیرد. از سال ۱۳۹۲ خط تلفنی فوریت‌ها به خدمات این مرکز اضافه شد. راه‌اندازی این مرکز کمک زیادی به تغییر نگرش و رویکرد دستیاران روانپزشکی با خدمات روانپزشکی جامعه‌نگر داشته است.

بخش مبتلایان به روان‌نژندی

در سال ۱۳۹۰ بخش مهر با هدف ارائه خدمت به بیماران مبتلا به نوروز و با رویکرد شناختی‌رفتاری راه‌اندازی شد. بر اساس مستندات موجود، پیش از آن دکتر سید کاظم ملکوتی در بیمارستان شهیداسماعیلی بخش نوروتیک را با رویکردی نسبتاً مشابه راه‌اندازی کرده بود که با تعطیلی بیمارستان منحل شد. قسمتی از دوره چرخشی نهم‌ماه روان‌درمانی در این بخش انجام می‌گیرد. سال ۱۳۹۲ دکتر امیر عباس کشاورز درمانگاه شناختی‌رفتاری راه‌اندازی کرد که از زمان تأسیس بخش ریاست بخش را نیز برعهده‌دار بود. در سال ۱۳۹۳ با نظارت و همکاری دکتر شب‌نم نوحه‌سرا درمانگاه روان‌درمانی با رویکرد تحلیلی و با مسئولیت ایشان راه‌اندازی شد. قسمتی از هزینه‌های بخش مهر را خیر محترم، حاج آقا سیطی پرداخت کرده است.

آزمایشگاه عصب‌شناختی

در سال ۱۳۹۳ آزمایشگاه عصب‌شناختی با هدف انجام پژوهش در حوزه عصب‌شناختی بیماران روانپزشکی راه‌اندازی شد. راه‌اندازی مرکز با همکاری دکتر سید وحید شریعت، دکتر کاوه علوی و دکتر محمد قدیری انجام گرفت. ایجاد ارتباط با مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی یکی از نقاط قوت مرکز در شروع به کار بود. یکی از پروژه‌های آغازین مرکز، انجام ارزیابی‌های عصب‌شناختی روی بیماران صرعی کاندایدای عمل جراحی مغز و نیز سیر طولی عصب‌شناختی مصرف‌کنندگان متامفتامین بود.

بخش و درمانگاه اعتیاد

در سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۳ با توجه به افزایش بی‌سابقه مراجعان و نیاز به توسعه ارائه خدمات دارویی و غیردارویی به بیماران وابسته به مواد مخدر و الکل، درمانگاه سوء مصرف الکل و مواد و بخش بستری الکل و اعتیاد برای درمان این بیماران راه‌اندازی شد. هم‌زمان بخش ترک اعتیاد با ظرفیت ۱۰ تخت در بخش یک مردان راه‌اندازی شد. هدف از تأسیس درمانگاه سوء مصرف الکل و مواد و بخش بستری الکل و اعتیاد، ارائه خدمات درمانی و آموزشی طبق کوریکولوم آموزش دستگیری بود. این مهم با مسئولیت دکتر حمیدرضا احمدخانی‌ها و با همکاری دکتر روح‌الله صدیق انجام پذیرفت.

پیوست ۱. اسامی مسفولان بیمارستان از سال ۱۳۶۰ تاکنون.

مترون	مدیر	معاون آموزشی	رئیس
معصومه حمیدیان	کاتب	دکتر مریم رسولیان (۱۳۶۸ تا ۱۳۸۰)	دکتر سید ضیاء حسینی (۱۳۶۰ تا ۱۳۶۷)
قاضی نژاد	عطاالله بهرام‌علی (معاون اداری مالی)	دکتر منصور صالحی (۱۳۸۰ تا ۱۳۸۲)	دکتر اصغر الهی (۱۳۶۷ تا ۱۳۷۴)
رقيه شاهی	علی‌اکبر شاه‌حسینی	دکتر بدری دانش‌آموز (۱۳۸۲ تا ۱۳۸۹)	دکتر مرتضی قدسی (۱۳۷۴ تا ۱۳۷۸)
فاطمه ایران‌منش	ناصر قزلباش	دکتر منصور صالحی (۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳)	دکتر سید کاظم ملکوتی (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۰)
صدیقه پورسیاح	ایرج کیانی	دکتر حمیدرضا احمدخانی‌ها (۱۳۹۳ تاکنون)	دکتر محمد قدیری (۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳)
زهرا طالب‌نیا	مهدی جعفرزاده		
	محمدحسین شجاعی		
	محمود جعفری		
	محمدرضا هادی‌پور		
	رضا صادقی		

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینه ایران